

Cum să evităm fraudarea alegerilor prezidențiale din Republica Moldova?

NOTĂ ANALITICĂ

Cristina Gherasimov și Vadim Pistrinciuc

Rezumat executiv

Moldova se pregătește pentru alegerile prezidențiale din toamna acestui an. La fel ca și în 2016, se preconizează o cursă electorală strânsă. Rezultatul final al alegerilor va fi influențat de voturile din două grupuri-cheie de alegători – diaspora moldovenească și regiunea transnistreană. Limitarea votului unui grup în detrimentul celuilalt ar putea să joace un rol decisiv asupra rezultatului acestui scrutin.

Diaspora votează preponderent pentru forțele europene pro-reformă, pe când alegătorii din regiunea transnistreană manifestă suport pentru forțele politice loiale Rusiei. Există riscuri semnificative ca cetățenii Republicii Moldova cu reședință în regiunea transnistreană ar putea fi atrași în scheme electorale frauduloase, iar exercitarea dreptului la vot de către cetățenii din diaspora să fie în continuare limitat. Observatorii naționali și internaționali trebuie să evalueze situația când exercitarea dreptului de vot al cetățenilor Republicii Moldova din stânga Nistrului nu va oferi un teren favorabil pentru cumpărarea și vinderea voturilor.

Mita electorală a căpătat forme mai sofisticate și mai complexe în ultima perioadă. Acest fenomen cere un set diferit și actualizat de instrumente de monitorizare pentru experții și organizațiile care evaluează corectitudinea procesului electoral.

Spațiul mediatic din Moldova rămâne în mare parte concentrat în subordinea câtorva lideri politici. La nivel instituțional, lipsesc capacitățile pentru a răspunde propagandei și campaniilor de dezinformare prin intermediul știrilor false. Instituțiile publice relevante nu demonstrează nici voință și nici capacitate de punere în aplicare a legii.

Ingerința Rusiei s-a resimțit puternic în cadrul campaniilor electorale precedente, manifestându-se prin acordarea asistenței financiare ilicite partidelor politice, suport mediatic, implicarea bisericii ortodoxe, precum și prin difuzarea materialelor de propagandă și știri false. Riscul ca aceste probleme să se perpetueze în timpul viitoarelor alegeri este în continuare unul înalt.

Actuala criză din domeniul sănătății, precum și pericolul unui nou val de îmbolnăviri Covid-19 în următorul sezon rece, pot crea loc pentru noi abuzuri.

*Rezultatul final al
alegerilor va fi
influențat de voturile
din două
circumscripții-cheie:
circumscripții-cheie –
diaspora
moldovenească și
regiunea
transnistreană.*

Introducere

Moldova se pregătește de alegerile prezidențiale din toamna anului curent, în cadrul cărora președintele pro-rus în exercițiu Igor Dodon ar urma să candideze pentru un nou mandat. Cel mai probabil contracandidat al acestuia în turul doi al alegerilor prezidențiale va fi din nou Maia Sandu, fost prim-ministru cu viziuni pro-europene și lider al Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS). Ambii au candidat pentru aceeași funcție în 2016, când Igor Dodon a câștigat scrutinul la o diferență mică de 67488 de voturi, acumulând în total 52%. La fel ca și în cadrul alegerilor anterioare, în scrutinul din toamnă se preconizează o cursă electorală strânsă.

Conform aprecierilor observatorilor, per total, alegerile prezidențiale precedente au corespuns standardelor internaționale în vigoare.¹ Cu toate acestea, observatorii au semnalat mai multe deficiențe ale procesului electoral, precum: (1) numărul insuficient de buletine de vot la secțiile de votare de peste hotare; (2) un număr neobișnuit de mare de voturi exprimate de către cetățenii moldoveni cu reședință în regiunea transnistreană; (3) suportul neoficial acordat din partea autorităților publice din țară și posibil de peste hotare în favoarea președintelui ales Igor Dodon. Toate acestea au avut un impact considerabil asupra rezultatelor alegerilor.² În afară de acest lucru, controlul politic asupra peisajului mediatic din Moldova a influențat rezultatul final al scrutinului.³

Reieșind din experiența alegerilor naționale anterioare, considerăm că problemele sistemice menționate mai sus, precum și provocările actuale în contextul crizei cauzate de Covid-19, ar putea să pună sub semnul întrebării posibilitatea desfășurării unor alegeri libere și corecte.

După o serie de discuții purtate cu privire la impactul crizei cauzate de Covid-19 asupra alegerilor prezidențiale, acest document analizează cinci provocări-cheie care riscă să afecteze rezultatul viitoarelor alegeri: (1) probabilitatea manipulării voturilor în regiunea transnistreană, (2) tradiționala mituire electorală, dar în format mai sofisticat, (3) limitarea votului diasporei de peste hotarele țării, (4) concentrarea mijloacelor de informare în masă și răspândirea de propagandă și știri false, precum și (5) ingerințele Rusiei prin intermediul asistenței financiare și mediatice acordate de peste hotare. Acesta sunt printre cele mai importante probleme care prezintă serioase motive de îngrijorare pentru societatea civilă și comunitatea de experți din Moldova.

Lipsa unor instituții democratice puternice și a unui cadru legal riguros, divizarea pe criterii etnice și lingvistice care cauzează vulnerabilitatea societății în fața diferitor mesaje geopolitice, precum și nostalgia pentru epoca sovietică în rândul populației în etate, sunt premise care ar putea duce la acutizarea impactului fiecăreia dintre problemele enunțate.

Pentru a contribui la creșterea șanselor unor alegeri libere și corecte, prezenta analiză oferă o serie de recomandări pe termen scurt și mediu cu privire la fiecare dintre provocările semnalate. Acestea se adresează atât autorităților naționale din Republica Moldova, cât și partenerilor internaționali.

¹ Misiunea de observatori electorali din partea ODHR, "Moldova, Alegeri parlamentare, 24 februarie 2019: Raportul final," OSCE, 22 mai, 2019, <<https://www.osce.org/odihr/elections/moldova/420452?download=true>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

² Studiul fundației Bertelsmann cu privire la indicele de transformări democratice, "BTI 2018: Moldova Country Report," <<https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/mda/>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

³ Mihai Mogâldea, "Seize the press, seize the day: The influence of politically affiliated media in Moldova's 2016 elections," Freedom House, februarie 2018, <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/4-Seize-the-Press-Seize-the-Day_ENGLISH.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

1. Efectele posibile ale Covid-19 asupra alegerilor prezidențiale

Începând cu 7 martie 2020 când a fost confirmat primul caz de infecție în Moldova, până în prezent au fost înregistrate 3897 infectări și 119 decese (până la 1 mai 2020)⁴. Reieșind din situația actuală, constatăm că Moldova, în comparație cu alte țări din cadrul Parteneriatului Estic, a fost cel mai puternic afectată de pandemia Covid-19. Lipsa unor măsuri transparente la nivel național pentru a limita răspândirea virusului nu face altceva decât să amâne ziua în care vor fi ridicate restricțiile impuse la momentul de față. Mai mult decât atât, experții prognozează un impact socioeconomic sever al pandemiei.⁵

Actuala situație de criză, precum și posibila revenire în forță a Covid-19 mai târziu, în următorul sezon rece, oferă spațiu pentru posibilele abuzuri. În cadrul discuțiilor la nivel politic purtate în prezent, este invocată posibilitatea fie de a modifica metoda de alegere a președintelui, fie de a amâna desfășurarea alegerilor (planificate pentru octombrie - noiembrie 2020).

1.1. Parlamentul alege Președintele?

În contextul actualei stări de urgență și a accesului restricționat al surselor mass-media la informație, „arena de luptă politică” s-a transferat practic în totalitate pe platformele rețelelor de socializare. Unul dintre subiectele-cheie ale dezbaterilor politice în contextul carantinelor vizează propunerea unui membru al coaliției de guvernare din cadrul Partidului Democrat, Dumitru Diacov, de a modifica procedura electorală astfel încât președintele să fie ales de Parlament și nu prin votul direct exprimat de cetățeni. Pentru a face posibil un astfel de scenariu ar fi necesară modificarea Constituției.

Modificarea procedurii electorale în condițiile actuale ar fi o încălcare a Constituției. În primul rând, Constituția nu poate fi modificată în decursul stării de urgență. În prezent, a fost declarată starea de urgență pentru șaiszeci de zile, până pe data de 15 mai 2020. În al doilea rând, orice amendament al Constituției trebuie înregistrat cu cel puțin șase luni înainte de ziua alegerilor. Reieșind din faptul că alegerile trebuie să aibă loc nu mai târziu de data de 23 noiembrie 2020, un astfel de amendament ar fi trebuit să fi înregistrat nu mai târziu de 21 mai 2020. Orice modificare făcută mai târziu de această dată ar însemna încălcări grave ale legislației.

Deși toți actorii-cheie au dat asigurări că un astfel de scenariu li se pare unul extrem de nedorit și că metoda de alegere a președintelui va rămâne neschimbată, acest aspect trebuie să fie monitorizat în continuare.

1.2. Amânarea alegerilor

Moldova nu este prima țară care ar examina oportunitatea de amânare a alegerilor în eventualitatea unei creșteri noi a numărului cazurilor de infectare cu Covid-19 în toamnă. Totuși, o astfel de decizie de amânare a alegerilor trebuie să fie justificată doar prin argumente solide legate de pandemie și să vină la recomandarea medicilor-epidemiologi.⁶ Un prim motiv de îngrijorare în acest sens este faptul că în Moldova, comunicarea și deciziile pe subiectul pandemiei sunt efectuate de actori politici și nu de medici.

Actuala situație de criză, precum și posibila revenire în forță a Covid-19 mai târziu în următorul sezon rece, oferă spațiu pentru posibilele abuzuri de putere.

⁴ Ministerul Sănătății, Muncii și a Protecției Sociale din Moldova <<https://msmps.gov.md>> (accesat pe data de 1 mai 2020).

⁵ Expert Group, “COVID-19: Cum salvăm economia națională și pregătim terenul pentru o relansare post-criză”, 2 aprilie 2020, <<https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1953-covid-19-cum-salvam-economia-națională-și-pregătim-terenul-pentru-o-relansare-post-criză>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

⁶ Anthony Fauci, “COVID-19 Could Become a Seasonal Illness: What We'll Need to Do,” *Healthline*, 1 aprilie 2020, <<https://www.healthline.com/health-news/covid19-could-become-seasonal-just-like-the-flu>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

Ținând cont de faptul că procesul de luptă cu Covid-19 „se învață din mers”, epidemiologii au avertizat că reducerea ratei de îmbolnăviri ar putea avea doar un efect temporar, fiind păstrat riscul ca virusul să revină în forță într-un mod agresiv la toamnă. La aceste ipoteze a făcut referire președintele Dodon când a menționat că amânarea alegerilor este „posibilă, dar nedorită”.⁷

Deși experții și opoziția politică se întrec în acuzații la adresa președintelui care, după părerea lor, ar putea să profite de situația provocată de pandemie pentru a schimba data alegerilor în favoarea sa, acestea nu au fost până acum întemeiate pe argumente raționale. Amânarea alegerilor în absența unei amenințări epidemice reale percepute de către populație ar putea să se întoarcă împotriva autorilor unei astfel de decizii. Un astfel de pas ar putea să trezească nemulțumiri în societate, declanșând proteste sociale. Mai mult decât atât, efectele pe termen lung a crizei socioeconomice cu care urmează să ne confruntăm ar putea să fie pe deplin resimțite către începutul anului 2021. Respectiv amânarea alegerilor după începutul anului 2021, s-ar putea să îl dezavantajeze pe actualul președinte.

2. Provocări în contextul alegerilor prezidențiale din 2020

2.1. Regiunea transnistreană: asigurarea dreptului la vot sau cumpărarea voturilor?

Incertitudinea legată de legitimitatea voturilor exprimate de către cetățenii Republicii Moldova, rezidenți transnistreni în cadrul alegerilor prezidențiale din 2016 și în alegerile parlamentare din 2019, reprezintă un risc considerabil și în contextul alegerilor din toamnă.

Complexitatea procesului de vot pentru rezidenții din regiunea transnistreană se manifestă prin conflictul dintre respectarea legislației și sfidarea regulilor fundamentale ale unor alegeri libere și corecte. Pe de o parte, participarea în alegeri a cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană reprezintă un drept legal al acestora, garantat prin Constituție. În același timp, autoritățile secesioniste nu permit niciun fel de mobilitate, desfășurare de campanie și nici chiar accesul pe teritoriul lor pentru toți candidații electorali. Instituțiile mass-media de pe malul drept sunt, de asemenea, interzise în regiune. Majoritatea reprezentanților partidelor politice de pe malul drept al Nistrului, cu excepția celor care au înțelegeri directe cu Tiraspolul, au interdicția de a se deplasa prin regiune și nu au posibilitatea de a desfășura activități politice de nici un fel pe acest teritoriu. Astfel, experții și unele organizații internaționale reclamă faptul că, deși dreptul la vot al cetățenilor din regiunea transnistreană trebuie respectat ca și un drept constituțional fundamental garantat, în același timp este obstrucționată exercitarea altor drepturi precum ar fi dreptul de a fi ales, dreptul de a face campanie electorală, dar și dreptul de a supraveghea corectitudinea procesului electoral, ceea ce reprezintă o încălcare a prevederilor constituționale.

Mai mult decât atât, procesul de exprimare a voturilor de către rezidenții din regiunea transnistreană rămâne a fi o zonă gri. Locuitorii de acolo au acces minim, sau chiar deloc la informație obiectivă în ceea ce privește procesele și evenimentele de pe malul drept. Mai mult, aceștia nu au acces la principalele sursele mediatice din Moldova. Cu toate acestea, în ziua alegerilor, este organizat în mod anonim transportul pentru a aduce oamenii la secțiile de votare ca să își exprime votul. În cadrul alegerilor prezidențiale din 2016, a fost organizată

Procesul de exprimare a voturilor de către rezidenții din Transnistria rămâne a fi o problemă importantă.

⁷ "Igor Dodon, cu privire la amânarea alegerilor prezidențiale: "Dacă avem un nou val la toamnă...", TV8, 3 aprilie 2020, <https://tv8.md/2020/04/03/igor-dodon-despre-amanarea-alegerilor-prezidentiale-daca-avem-un-nou-val-la-toamna/> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

transportarea a 16.728 de alegători de pe malul stâng al Nistrului ce urmau să își exprime votul, mulți în schimbul unor mici recompense.⁸ Majoritatea acestora au votat pentru președintele pro-rus Dodon. În 2019, aproximativ 40 mii de locuitori ai regiunii transnistrene au participat în cadrul scrutinului electoral în circumscripția uninominală respectivă. În ambele cazuri, grupurile media și organismele de monitorizare au raportat zeci de cazuri de transportare organizată a alegătorilor care au fost plătiți pentru exprimarea votului⁹ - o tendință periculoasă conform raportului de monitorizare a alegerilor realizat de Promo-LEX.¹⁰

Un alt exemplu de ingerințe dăunătoare și presupusă fraudă electorală a fost modificarea ad-hoc a geografiei secțiilor de vot pentru rezidenții regiunii transnistrene, cu încălcarea termenului legal permis. Cu douăsprezece zile înainte de data alegerilor, locațiile tuturor secțiilor de vot (cu excepția a 34%), atribuite pentru votanții din regiunea transnistreană au fost schimbate. Experții au interpretat acest pas drept „o manevră” făcută pentru a crea și mai multă incertitudine în procedura de votare, precum și pentru a-i induce în eroare pe observatorii locali și internaționali. Faptul că un număr mare de buletine de identitate pentru cetățenii moldoveni din regiunea transnistreană au fost eliberate într-un timp restrâns, în pragul alegerilor, este un alt aspect care trezește dubii cu privire la transparența și legalitatea votului transnistrean, inclusiv în viitoarele alegeri.¹¹

Deși lipsesc dovezi solide, interesul geopolitic pro-rusesc pentru creșterea numărului de votanți din regiunea transnistreană este un fapt general recunoscut atât pentru comunitatea de experți cât și pentru publicul general din Republica Moldova. Integrarea în ciclurile electorale ale Republicii Moldovei a unui număr de circa 230.600 de votanți din regiunea transnistreană – una izolată, înalt militarizată și afectată de o cenzură totală a mijloacelor de informare în masă¹² – va duce la o creștere semnificativă a riscurilor de ancorare a vectorului extern al țării în interesele geopolitice ale Rusiei.

2.2. Mituirea și corupția electorală

Corupția electorală nu este o noutate pentru Moldova. Totuși, pe parcursul timpului, aceasta a căpătat forme noi, mai complexe și mai sofisticate. Astfel, apare necesitatea unui set de instrumente de monitorizare diferite, actualizate, care ar face posibilă evaluarea corectitudinii rezultatelor de către experți și organizații specializate.

De obicei, misiunile de evaluare și monitorizare a rezultatelor alegerilor califică mituirea alegătorilor drept o practică abuzivă politică ce poartă un „caracter izolat” și care nu influențează într-un mod semnificativ rezultatul final al alegerilor. Un pas pozitiv în combaterea corupției electorale, întreprins de autoritățile guvernamentale, a fost introducerea conceptului de finanțare publică a partidelor în anul 2015. Însă, potrivit experților, legea privind finanțarea partidelor politice și implementarea acesteia este departe de perfecțiune, urmează a fi făcute ajustări privind finanțarea partidelor mici și a candidaților independenți ca aceștia să beneficieze

⁸ Misiunea de observatori electorali ai ODHR, “Moldova, Alegerile prezidențiale, 30 octombrie și 13 noiembrie 2016: Raportul final”, OSCE, 15 februarie 2017, <<https://www.osce.org/ro/odhr/elections/moldova/301236?download=true>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

⁹ Radio Europa Liberă din Moldova, “Un alegător din Transnistria recunoaște că i s-au promis bani pentru vot”, 24 februarie 2019, <<https://moldova.europalibera.org/a/29787890.html>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹⁰ PROMO-LEX, “Observation Mission for the Parliamentary Elections of 24 February 2019: Final Report,” 10 aprilie 2019, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/04/Raportul_final_alegeri_parlamentare_2019_Eng.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹¹ “Misterul numărului mărit de voturi în Transnistria: alegătorii aduși cu autocarele”, 13 noiembrie 2016, <<https://www.jurnal.md/ro/politic/2016/11/13/misterul-numarului-marit-de-buletine-de-vot-in-transnistria-alegatorii-adusi-cu-autocarele/>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹² Sergei Zveagintsev, “Transnistria’s Media in Times of Change,” *Freedom House*, August 2018, <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/7-Transnistria_Media_Change_ENGLISH.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

de un mediu concurențial relativ echitabil. Un efect secundar pozitiv al acestei legi a fost reformarea standardelor de transparență și raportare a unor partide.

În cadrul rapoartelor de monitorizare a alegerilor din 2016 și 2019, organizațiile internaționale și naționale, precum OSCE și Promo-LEX, au semnalat numeroase cazuri de oferire de cadouri electorale, abuz al resurselor administrative și cheltuieli de partid neraportate. Totuși, niciunul dintre aceste cazuri nu au fost considerate drept pericol la adresa corectitudinii alegerilor. O astfel de abordare a trezit nedumeriri în cadrul comunității de experți din Moldova, mai ales în contextul în care președintele Dodon a câștigat alegerile cu o diferență minoră de voturi.

Mai mult decât atât, societatea civilă, mass-media independentă, partidele de opoziție și chiar reprezentanții unor instituții de stat au semnalat apariția unor practici de corupție inovative și utilizate la o scară extinsă. Un exemplu în acest sens este rețeaua națională de magazine sociale organizată de Partidul Șor. Prin intermediul acestor magazine, partidul oferă produse alimentare la prețuri reduse, dar și cadouri (invitații la concerte, alimentație) pentru pensionari și persoane în etate atât din mediul rural, cât și din cel urban. Un alt exemplu de schemă de corupție utilizată la nivelul întregii țări este șantajarea primarilor și aleșilor locali din sate și orașe. Potrivit datelor unui studiu elaborat de IDIS Viitorul, unui număr de cel puțin 192 de primari le-au fost aduse acuzații penale în perioada anilor 2015-2018. Pe parcursul unei perioade restrânse, 70% din toți primarii au migrat în alte partide, majoritatea aderând la Partidul Democrat care se afla la guvernare în acea perioadă.¹³ Un al treilea exemplu de practici noi este raportarea eronată de către partide a cheltuielilor electorale pentru unele noi categorii de costuri. Aici se includ, printre altele, organizarea de concerte cu participarea artiștilor din țară și de peste hotare, precum și transportarea organizată a alegătorilor până la secțiile de votare. Astfel de practici abuzive în cadrul ultimelor alegeri au fost caracteristice îndeosebi partidelor politice mari, care aveau legături strânse cu partidele de guvernământ. Conform estimărilor organelor de monitorizare locale, în unele cazuri, sumele cheltuite pentru acest gen de activități depășeau cheltuielile oficial declarate pentru campania electorală în întregime.

2.3. Votul limitat al diasporei

O treime din moldovenii cu drept de vot locuiesc în prezent peste hotare și se confruntă cu imposibilitatea de a-și exercita pe deplin acest drept.¹⁴ În rezultatul deciziei controversate de a schimba sistemul electoral de la sistemul electoral proporțional la sistemul electoral mixt,¹⁵ autoritățile moldovenești au redus miza votului a circa un milion de cetățeni stabiliți peste hotarele țării, prin stabilirea a doar trei circumscripții uninominale (din totalul de 51). În cadrul alegerilor parlamentare din 2019, 80.78% (în cadrul votului uninominal) din diaspora stabilită în țările Europei de Vest (circumscripția uninominală nr. 50) au votat pentru candidatul din partea blocului pro-european ACUM, Maia Sandu, astfel manifestând clar susținerea pentru opoziția politică din coalițiile de guvernare din prezent și trecut.¹⁶

În același timp, numărul și amplasarea geografică a secțiilor de vot, a devenit un motiv pentru controverse. În cadrul alegerilor parlamentare din 2019, au fost deschise doar 13 secții de vot pentru întreg teritoriul SUA și al Canadei și doar 83 de secții de vot pentru toată Europa de Vest

¹³ Victor Ursu, "Dosarele penale ale primarilor îneacă investițiile din localități", *IDIS Viitorul*, 5 octombrie 2018, <<http://www.viitorul.org/ro/content/dosarele-penale-ale-primarilor-ineaca-investitiile-din-localitati>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹⁴ "Alegerile parlamentare din 2019 în Republica Moldova", *ADEPT*, <http://alegeri.md/w/Alegerile_parlamentare_din_2019_%C3%AEn_Republica_Moldova> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹⁵ Prin adoptarea Legii nr. 154 din 20 iulie 2017, Guvernul Moldovei a modificat sistemul electoral de la sistemul proporțional (votarea celor 101 de deputați în bază de liste închise de partid în cadrul unei singure circumscripții naționale) la sistemul electoral mixt (50 de deputați urmau să fie aleși în bază de liste de partid în cadrul unei singure circumscripții naționale, iar 51 de deputați urmau să fie aleși în cadrul circumscripțiilor uninominale după principiul majorității simple).

¹⁶ "Alegerile parlamentare din 2019 în Republica Moldova", *ADEPT*, <http://alegeri.md/w/Alegerile_parlamentare_din_2019_%C3%AEn_Republica_Moldova> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

(care include 43 de state). În Canada a fost deschisă o singură secție de vot, în Ottawa. Drept urmare, un număr considerabil de moldoveni nu au avut posibilitatea să-și exprime votul. Deși în cadrul alegerilor prezidențiale din 2016 s-au prezentat la urne un număr record de 138.720 de alegători din diasporă, doar 76.642 au reușit să voteze în cadrul alegerilor parlamentare din 2019. Înainte de alegerile parlamentare din 2019, numeroase apeluri au fost adresate Guvernului pentru (a) modificarea hărții secțiilor de votare astfel încât acestea să fie mai accesibile în ziua alegerilor pentru votanții din zonele dens populate de moldoveni peste hotare și (b) majorarea numărului secțiilor de votare.

Actuala coaliție de guvernare a promis să faciliteze exprimarea votului de către diasporă peste hotarele țării. Este promițător și faptul că autoritățile au prevăzut în buget resursele necesare pentru 150 de secții de votare, cu 25 mai multe decât în cadrul alegerilor din 2019. Totuși, în trecut s-a întâmplat ca legislația electorală și amplasarea geografică a secțiilor de votare să fie schimbate cu puțin timp înainte de data alegerilor, cu intenția de a împiedica prezența diasporei la urne.¹⁷ Un scenariu asemănător, în baza experiențelor precedente, ar putea fi deschiderea de către autorități a unui număr mai mare de secții de votare în zonele cu un număr mai mic de moldoveni stabiliți, în detrimentul regiunilor mai dens populate de către aceștia, astfel încercând să diminueze numărul de voturi exprimate fără a reduce din numărul promis de secții de votare. Astfel de practici trebuie descurajate.

2.4. Spațiul mediatic: concentrare și control politic

Alegerile prezidențiale din 2016, la fel ca și alegerile parlamentare din 2019, au scos la iveală disfuncții grave în ceea ce privește peisajul mediatic, în special în contextul campaniei electorale.

În primul rând, spațiul mediatic rămâne a fi în continuare unul concentrat, în pofida recomandărilor venite din partea societății civile și a organizațiilor internaționale. Deși în martie 2015 a fost introdusă obligativitatea publicării numelor proprietarilor grupurilor media, iar în 2016 a fost adoptat plafonul maxim de două licențe de difuzare per proprietar, *de facto* nu s-au schimbat multe. Pentru a ocoli legea, oligarhii și proprietarii media formal își înregistrează companiile pe persoane interpușe, precum ar fi prietenii sau angajații loiali. În rezultat, proprietarii reali ai mijloacelor mass-media rămân de fapt în afara responsabilității legale. Acest fapt se datorează în mare parte eșecului statului în supravegherea și asigurarea respectării legislației în acest domeniu.¹⁸ Organele de protecție a normelor de drept, procuratura și regulatorul în domeniul audiovizualului (CCA) nu întreprind măsurile necesare, conform prevederilor în vigoare.

În al doilea rând, lipsesc capacitățile pentru a face față propagandei și campaniilor de răspândire a știrilor false pe rețelele de socializare. Fabricile de troli, conturile false, *programele-bot* și site-urile anonime sunt pe larg utilizate în Moldova. Există numeroase inițiative ale societății civile care s-au dovedit eficiente pentru diminuarea manipulării politice tot mai intense de pe Facebook și alte rețele de socializare. Totuși, majoritatea acestor organisme de monitorizare operează post-factum. În cadrul unor măsuri fără precedent, cu câteva săptămâni înainte de alegerile parlamentare din 2019, Facebook a anunțat închiderea a 168 de conturi active din Moldova din cauza „activității neadecvat coordonate.”¹⁹ Deși s-a dovedit o măsură eficientă la

¹⁷ Mihai Mogâldea, “Alegerile prezidențiale din Republica Moldova: cum asigurăm condiții optime de vot pentru cetățenii moldoveni din diasporă?”, *IPRE*, 27 februarie 2020, <http://ipre.md/wp-content/uploads/2020/02/Document-de-discutie_Dialo-guri-Europene_27.02.2020.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹⁸ Vitalie Călugăreanu, “Eșecul demonopolizării mass-media”, *Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI)*, 14 noiembrie 2019, <<http://media-azi.md/ro/stiri/eșecul-demonopolizării-mass-media>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

¹⁹ Radio Europa Liberă Moldova, “Facebook Removes ‘Coordinated’ Fake Accounts In Moldova Ahead Of Elections,” 14 februarie 2019, <<https://www.rferl.org/a/facebook-removes-coordinated-fake-accounts-in-moldova-ahead-of-elections/29770382.html>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

acea etapă, nu s-a reușit reducerea semnificativă a știrilor false. La moment, nu există nicio instituție publică sau civică care ar avea capacitatea și mandatul de a monitoriza îndeaproape și de a interveni imediat pentru prevenirea răspândirii știrilor false prin intermediul rețelelor de socializare.

În al treilea rând, în timp ce societatea moldovenească este foarte vulnerabilă în fața manipulării prin mijloacele de informare în masă, instituțiile publice sunt incapabile să asigure respectarea legii. Partizanatul politic, știrile false, campaniile de “decapitare” a liderilor politici și dezinformarea sunt doar o parte din tacticile utilizate în cadrul campaniilor electorale pentru a-i neutraliza pe opozanții politici. Chiar și atunci când organismele de monitorizare locale sau internaționale semnaleză cu regularitate campanii de manipulare, încălcarea legislației privind accesul la mass media, știri false deconspirate - nici regulatorul în domeniul audiovizualului și nici organele de drept nu intervin cu sancțiuni pe măsură să oprească abuzurile.²⁰ Cu privire la știrile false pe larg mediatizate (i.e. treizeci de mii de refugiați sirieni ca subiect de știri în timpul campaniei pentru prezidențiale în 2016, discursul de ură împotriva comunității LGBT), Consiliul Coordonator al Audiovizualului a aplicat sancțiuni nesemnificative, formale.²¹

2.5. Ingerințe ale forțelor străine: banii, mass-media și biserica

Implicarea Rusiei în ultimele campanii electorale a fost prezentă într-un mod pregnant prin intermediul finanțării ilicite a partidelor politice, a suportului mediatic, prin intermediul bisericii ortodoxe sau a știrilor false și a propagandei.

Deși orice fel de finanțare de peste hotare a partidelor politice este interzisă prin legislație,²² există dovezi că Partidul Socialiștilor (PSRM) condus de președintele Dodon ar fi beneficiat de susținere financiară semnificativă din partea Moscovei.²³ Deși Comisia Electorală Centrală (CEC) este instituția autorizată să monitorizeze finanțarea campaniilor electorale și să aplice sancțiuni asupra celor care încalcă prevederile Codului Electoral, insuficiența de resurse instituționale ale acesteia diminuează eficacitatea sa în asigurarea unor campanii electorale libere și corecte.²⁴ Mai mult decât atât, CEC este deseori supusă ingerințelor de ordin politic.

Spațiul mediatic din Moldova este puternic dominat de conținutul media rusesc. Cele mai vulnerabile în acest sens sunt Transnistria și Găgăuzia, unde publicul este consumator de produse media în limba rusă. Legea cu privire la amendamentele Codului Audiovizualului al Republicii Moldova, considerat a fi un pas corect pentru combaterea dezinformării generate de mass-media rusească, s-a dovedit a fi o măsură insuficientă pentru limitarea influențelor nedorite, dat fiind faptul că aceasta se referă doar la retransmisia programelor difuzate. Posturile TV rusești prezente în Moldova s-au adaptat la noile condiții prezentând materialele difuzate de *HTB, Россия 24* sau *Первый канал* ca și conținut local (pe posturi precum NTV Moldova, Ren TV, Accent TV).²⁵ Totuși, o astfel de intruziune nu ar fi fost posibilă fără abordarea permisivă a guvernării. Alături de cadrul de reglementare slab în domeniul mass-media, absența

²⁰ Misiunea observatorilor electorali ODIHR, “Alegerile parlamentare din Moldova, 24 februarie 2019: raport final,” OSCE, 22 mai 2019, <<https://www.osce.org/odihr/elections/moldova/420452?download=true>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²¹ Mihai Mogâldea, “Seize the press, seize the day: The influence of politically affiliated media in Moldova’s 2016 elections,” Freedom House, februarie 2018, <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/4-Seize-the-Press-Seize-the-Day_ENGLISH.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²² Comisia Electorală Centrală, Art. 41, alin. (3) din Codul Electoral al Republicii Moldova; Hotărârea CEC nr. 1916 din 11.12.2018 cu privire la modificarea Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale, aprobată prin Hotărârea CEC nr. 3352 din 04.05.2015 https://a.cec.md/ro/pe-ntru-modificarea-regulamentului-privind-finantarea-campaniilor-electorale-apro-2751_91446.html (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²³ RISE, “Russian-Linked Offshore Helps Fund Socialist Campaigns,” 28 septembrie 2016, <<https://www.rise.md/english/russian-linked-offshore-helps-fund-socialist-campaigns/>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²⁴ Misiunea observatorilor electorali ODIHR, “Alegerile parlamentare din Moldova, 24 februarie 2019: raport final,” OSCE, 22 mai 2019, <<https://www.osce.org/odihr/elections/moldova/420452?download=true>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²⁵ Raportul Kremlin Watch, “External Propaganda in the Republic of Moldova: Lessons from the Moldovan Government and the International Community,” 2018, <<https://www.kremlinwatch.eu/userfiles/external-propaganda-in-the-republic-of-moldova.pdf>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

unei abordări strategice a guvernului asigură un teren favorabil pentru exploatarea divergențelor și a vulnerabilităților din societate.

Un alt factor de impact, capabil să influențeze opiniile în situații critice precum sunt perioadele electorale la nivel național, sunt știrile false și propaganda dirijată de peste hotare. Există o multitudine de studii care demonstrează factologic că Rusia se folosește de prezența sa în spațiul mediatic pentru propagandă și dezinformare, pentru a-și promova interesele în țara respectivă.²⁶ În prezent, posturile TV rusești ce emit în Republica Moldova nu sunt altceva decât „un mijloc de răspândire a știrilor false și a propagandei, un „canal de aur puternic controlat și centralizat”, care îi asigură Moscovei posibilitatea de a „controla, manipula și de a răsturna ordinea existentă în Moldova,” concluzionează un raport al Freedom House.²⁷

Mai mult decât atât, Biserica Ortodoxă rămâne a fi un element-cheie al așa-numitului ‘Russkiy mir’, fiind în continuare un actor foarte important în viața socială din Republica Moldova. Instituția care se bucură de gradul cel mai mare de încredere din partea moldovenilor, Mitropolia Moldovei, se subordonează Patriarhului Bisericii Ortodoxe Ruse. În cadrul campaniei electorale din 2016, unele știri false erau răspândite inclusiv de către unele instituții bisericești și preoți împotriva candidatului Maia Sandu. Acestea au reușit să afecteze negativ nu procesele politice interne, dar și încrederea cetățenilor în Uniunea Europeană și în securitatea țării la nivel regional.²⁸

²⁶ “Pluralismul extern al mass-mediei în Republica Moldova: între oportunitate și realitate”, *Centrul Român de Politici Europene & ActiveWatch Romania*, <<https://www.soros.md/files/publications/documents/Pluralismul%20extern%20a%20mass-mediei%20din%20RM.pdf>> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²⁷ Victoria Bucătaru, “Media Literacy and the Challenge of Fake News,” *Freedom House*, ianuarie 2018, <https://freedomhouse.org/sites/default/files/01-Fake_News-EN.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

²⁸ ²⁸ Victoria Bucătaru, “Media Literacy and the Challenge of Fake News,” *Freedom House*, ianuarie 2018, <https://freedomhouse.org/sites/default/files/01-Fake_News-EN.pdf> (accesat pe data de 25 aprilie 2020).

Concluzii

Cel mai probabil, comunitatea internațională va urmări o confruntare strânsă dintre aceiași contracandidați în cadrul alegerilor prezidențiale din această toamnă în Republica Moldova. Totuși, spre deosebire de alegerile din 2016, când ambii candidați Igor Dodon și Maia Sandu se aflau pe poziții relativ egale pe plan electoral și reprezentau partide de opoziție diferite, de data aceasta unul dintre candidați va fi actualul președinte care are la dispoziție un aparat birocratic, resurse administrative și financiare impunătoare.

Reieșind din faptul că voturile cetățenilor moldoveni stabiliți în regiunea transnistreană sau peste hotarele țării ar putea să joace un rol decisiv în viitoarele alegeri, există un risc înalt că se va apela la strategii de suprimare a votului diasporei și de cumpărare a voturilor în cazul votanților din Transnistria. Anumite inginerii electorale „creativ-abuzive” ar putea să faciliteze crearea unui ușor decalaj în favoarea candidatului acestora la viitoarele alegeri. Este necesar ca observatorii naționali și cei internaționali să se asigure că drepturile acestor categorii de alegători să nu fie nici subminate și nici abuzate în scopuri electorale.

Un șir de alte provocări prezentate în această notă analizează probleme sistemice și sunt probabil mai dificil de a fi soluționate înainte de ziua alegerilor. Mai mult decât atât, treptat acestea pot căpăta un caracter mai complex, ceea ce face dificilă semnalarea lor de către organismele de observare a alegerilor. Aceste deficiențe sistemice vor deveni, cel mai probabil, mult mai acute din cauza impactului socioeconomic al crizei provocate de Covid-19.

Conform prognozelor, populația rurală și persoanele în etate vor fi cei mai afectați de regresul economic care se așteaptă, devenind astfel și mai vulnerabili la influența mitei electorale, a știrilor false și a mesajelor geopolitice.

În aceste condiții, sunt necesare măsuri imediate și pe termen mediu din partea guvernului, a societății civile și a partenerilor internaționali, pentru a asigura ca principiile fragile ale democrației electorale în Moldova, precum și încrederea societății în instituțiile statului, să nu fie subminate în continuare.

Recomandări

A. Recomandări pe termen scurt cu privire la acțiunile imediate necesare înainte de alegerile din 2020:

Descurajarea potențialelor abuzuri la viitoarele alegeri prezidențiale:

1. Orice amânarea a alegerilor din cauza COVID-19 trebuie să fie aprobată în mod consensual în Parlament de către coaliția majoritară și opoziție;
2. Organizațiile internaționale, UE și statele membre UE, SUA, organizațiile societății civile și partidele de opoziție trebuie să monitorizeze îndeaproape procesele pre-electorale și potențialele inițiative privind amânarea alegerilor.

Pentru a sigura condiții favorabile pentru exprimarea votului liber și corect de către cetățenii Republicii Moldova rezidenți din regiunea transnistreană, sunt necesare următoarele măsuri:

3. Elaborarea unui plan de acțiuni cuprinzător, susținut de către organismele de monitorizare internaționale (OSCE, UE, SUA, etc.) și locale (partidele politice, CEC, organizațiile societății civile), care va cuprinde măsurile necesare pentru:
 - a. Prevenirea mituirii masive și a transportării organizate ilicite a alegătorilor către secțiile de votare;
 - b. Asigurarea transparenței depline a listelor de alegători și a procedurilor de înregistrare;
 - c. Asigurarea respectării drepturilor candidaților electorali și/sau a partidelor politice de a face campanie și de a se deplasa în regiunea transnistreană;
 - d. Asigurarea unei monitorizări eficiente de către observatorii locali și internaționali. În acest sens, OSCE ar trebui să solicite așa-numitor autorități de la Tiraspol să asigure accesul neîngrădit pe teritoriul transnistrean al tuturor partidelor politice, a observatorilor internaționali și a jurnaliștilor înainte de ziua alegerilor, în ziua alegerilor și după aceasta;
4. În ziua alegerilor, organizatorii naționali și internaționali ar trebui să acorde o atenție specială monitorizării procesului de vot în secțiile de vot adiacente regiunii transnistrene;
5. Comisia Electorală Centrală ar trebui să organizeze un tender pentru selectarea într-un mod transparent a companiei/comaniilor autorizate să transporte alegătorii către secțiile de votare. Nici o altă entitate, precum partide politice sau persoane din mediul de afaceri, n-ar trebui să opereze transportul alegătorilor către secțiile de vot din proximitatea regiunii transnistrene. Observatorilor locali și internaționali ar trebui să le fie permis accesul în mijloacele de transport ca parte a mandatului acestora de monitorizare;
6. Clarificarea amplasării geografice a secțiilor de votare prin decizii transparente. Comisia Electorală Centrală trebuie să prezinte argumente detaliate cu privire la deciziile sale legate de numărul și amplasarea secțiilor de votare, în baza unei proceduri de înregistrare preliminară a alegătorilor din regiunea transnistreană.

Pentru prevenirea mituirii electorale și a apariției unor practici de corupție mai complexe sunt necesare următoarele acțiuni:

7. Orice măsură în direcția eliminării finanțării publice a partidelor politice trebuie contestată. Sub pretextul dificultăților economice cauzate de COVID-19, majoritatea parlamentară ar putea să propună interzicerea finanțării publice a partidelor politice, lucru ce va afecta în mod clar dezvoltarea democratică a Republicii Moldova.
8. Consolidarea eforturilor organizațiilor internaționale și a partenerilor de dezvoltare în susținerea societății civile pentru monitorizarea eficientă, investigarea, precum și desfășurarea unor campanii ferme împotriva potențialelor cazuri de mituire electorală. Criza economică iminentă va avea un impact grav asupra celor mai vulnerabile categorii sociale (pensionarii, persoanele cu necesități speciale, șomerii, familiile vulnerabile, etc.). Riscul unei

mituiri electorale masive la scară națională, prin oferirea de pachete cu produse alimentare, este unul inevitabil. Înainte de lansarea campaniei electorale, este necesară elaborarea unor proiecte sociale cuprinzătoare și multidisciplinare (cu componentele legale, mediatice, de investigare, etc.).

Asigurarea dreptului de vot liber neîngrădit al cetățenilor din afara țării în alegerile prezidențiale prin:

9. Monitorizarea continuă a situației pentru a nu permite Guvernului să introducă modificări grăbite și motivate politic în legislația electorală. Uniunea Europeană trebuie să aplice măsuri de condiționare strictă pentru asigurarea respectării legislației electorale;
10. Elaborarea și implementarea unui sistem de vot prin corespondență. Luând în considerare rezistența care există în societate în privința votului on-line sau prin corespondență din cauza preocupărilor legate de securitatea acestuia, organizațiile internaționale în parteneriat cu organizațiile societății civile ar trebui să inițieze proiecte pentru a analiza fiabilitatea, eficacitatea și securitatea modelelor de votare de la distanță deja existente în alte țări, examinând modalitatea de aplicare a acestora în contextul Moldovei. Pentru început, ar putea fi inițiate proiecte-pilot de scară mică pentru ca societatea să capete încredere treptată în votarea prin corespondență sau on-line. Criza provocată de Covid-19 oferă oportunitatea de implementare a unor mecanisme de votare noi.
11. Argumentarea detaliată a hotărârilor CEC privind numărul și amplasarea secțiilor de vot peste hotarele țării.

Pentru a răspunde problemelor sistemice din domeniul mediatic, este necesară:

12. Susținerea eforturilor organizațiilor societății civile și a asociațiilor de jurnaliști independenți în identificarea și reacționarea la campaniile de propagandă și știri false. Încurajarea rețelelor de activiști și organizații neguvernamentale în crearea platformelor de rezistență la știrile false în rețelele sociale.

Limitarea ingerințelor de peste hotare în campania electorală prin:

13. Acordarea asistenței actorilor interesați (Guvernul, opoziția, ONG-urile) în elaborarea și revizuirea planurilor strategice-cheie pentru identificarea amenințărilor hibride la nivel local și central, dar și pentru combaterea ingerințelor de peste hotare în politica internă a țării;
14. Capacitarea unei platforme a societății civile pentru elaborarea instrumentelor și a mecanismelor de raportare rapidă a știrilor false și a propagandei din partea grupurilor media rusești, cu cel puțin trei luni înainte de ziua alegerilor (planificate pentru octombrie 2020).

B. Recomandări pe termen mediu cu privire la acțiunile ulterioare necesare pentru îmbunătățirea procesului electoral după alegerile prezidențiale din 2020:

Pentru a asigura exprimarea în mod liber a votului de către cetățenii stabiliți în regiunea transnistreană, este necesară:

1. Inițierea unui dialog național, inclusiv și transparent cu privire la motivația geopolitică și implicațiile votului cetățenilor moldoveni stabiliți în stânga Nistrului, cu participarea experților locali, a societății civile și a partenerilor internaționali ai Republicii Moldova;
2. Acordarea unei atenții speciale necesității de a se asigura că dreptul rezidenților transnistreni de a vota la alegerile din Republica Moldova nu devine un drept la o „piață de cumpărare - vânzare cu voturilor”;

Pentru prevenirea mituirii electorale și a altor practici mai complexe de corupție electorală, sunt necesare următoarele:

3. Menținerea și îmbunătățirea mecanismului de finanțare a partidelor politice. Mecanismul respectiv este unui necesar și trebuie să devină mai incluziv pentru partidele mici și candidații independenți;
4. Dezvoltarea unui mecanism ferm și fezabil pentru supravegherea permanentă a cheltuielilor partidelor. Este nevoie de un mecanism bazat pe controlul public și pe rapoartele din partea mass-media și a ONG-urilor. Partenerii internaționali ar putea să ofere suportul necesar pentru crearea unui instrument interactiv on-line pentru controlul financiar al partidelor politice;
5. Revizuirea sancțiunilor și a măsurilor de penalizare pentru încălcările de ordin financiar ale partidelor politice. Partenerii internaționali ar trebui să încurajeze aplicarea unor sancțiuni progresive și specifice asupra persoanelor care au comis încălcări, dar și asupra finanțelor acestora. Excluderea partidelor din cursă electorală trebuie să fie o măsură aplicabilă doar în ultima instanță. De asemenea, donatorii internaționali ar putea să acorde asistență pentru dezvoltarea unui sistem digital conectat la baza de date a serviciului fiscal, care ar corela într-un mod automat donațiile oferite partidelor cu nivelul de venit al donatorilor rezidenți.

Asigurarea dreptului de vot liber neîngrădit al cetățenilor din afara țării în alegerile prezidențiale prin:

6. Elaborarea unui mecanism clar și transparent de cartografiere a electoratului moldovenesc peste hotare, pentru stabilirea amplasării geografice a secțiilor de votare în alte țări. Partenerii internaționali ar putea acorda asistență în dezvoltarea unui mecanism pentru asigurarea cartografierii obiective a electoratului prin implicarea multiplelor nivele de analiză a datelor (datele din partea organizațiilor diasporei, rețelele de socializare, sectorul de transporturi, sectorul bancar etc.).

Pentru soluționarea problemelor sistemice, propunem:

7. Asigurarea independenței politice veritabile a membrilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului. Uniunea Europeană și alți parteneri internaționali trebuie să impună măsuri de condiționare stricte cu privire la orice asistență financiară asigurată în această privință. Cel mai bun indicator al independenței activității regulatorului în acest domeniu este aplicarea sancțiunilor tuturor grupurilor media care au comis încălcări, indiferent de orientarea lor politică;
8. Dezvoltarea și punerea în aplicare a unui mecanism "StratCom" pentru combaterea propagandei. Este necesară stabilirea unei instituții unice, independentă din punct de vedere politic, care s-ar ocupa de amenințările informaționale cu implicarea organizațiilor societății civile, a activiștilor și a jurnaliștilor profesioniști.

Limitarea ingerințelor străine în perioada campaniei electorale prin:

9. Revizuirea legislației și introducerea unor sancțiuni prompte și proporționale partidelor și candidaților care încalcă legislația cu privire la finanțarea partidelor. Actualizarea legislației astfel încât punerea în aplicare a acestor sancțiuni să fie obligatorie și realizabilă în practică;
10. Alocarea resurselor și competențelor necesare pentru dezvoltarea capacităților Comisiei Electorale Centrale de a monitoriza respectarea legislației cu privire la finanțarea electorală; asigurarea publicării informației cu privire la încălcările depistate cât de curând posibil după comiterea acestora;
11. Modificarea cadrului de reglementare existent în domeniul audiovizualului, pentru a face față problemelor de propagandă, știri false și dezinformare.

Despre autori

Dr. Cristina Gherasimov este cercetător în cadrul Centrului Robert Bosch pentru Europa Centrală și de Est, Rusia și Asia Centrală. Cristina deține un doctorat în științe politice de la Universitatea Rutgers din New Jersey. A făcut studii și cercetare în cadrul Institutului European pentru Studii Internaționale Avansate din Nice, Universitatea din Wrocław, Universitatea din Mannheim, și ETH Zurich. Domeniile sale de expertiză includ subiecte precum tranzițiile democratice și consolidarea instituțională în Europa centrală și de est, precum și în statele post-comuniste, integrarea europeană și euro-asiatică, buna guvernare, supremația legii, politicile de combatere a corupției și declinul democrației.

Dr. Vadim Pistrinciuc este Director Executiv al Institutului pentru Inițiative Strategice (IPIS) și fost cercetător bursier al Fundației Konrad Adenauer la oficiul Centrului European pentru Afaceri Externe din Berlin. În trecut, a activat ca deputat în Parlamentul Republicii Moldova (2014 – 2019). A deținut poziția de viceministru al muncii și protecției sociale între 2009 și 2011 și a fost consilier al primului-ministru între 2011 și 2013. Înainte de 2009, Vadim a lucrat lector în cadrul Universității de Stat din Moldova, expert, coordonator și consultant în cadrul diferitor proiecte naționale și internaționale (PNUD, UNICEF, OIM) active în domeniul drepturilor omului, dezvoltării comunitare, reformei administrației publice și anti-corupție. Vadim deține un doctorat în sociologie de la Universitatea de Stat din Moldova.

Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) a fost înființat în martie 2015 în calitate de centru de analiză și cercetare (eng.: think-tank) independent, non-profit și apolitic. Misiunea IPRE este de a accelera integrarea europeană a Republicii Moldova prin promovarea reformelor sistemice, sporirea democrației participative și consolidarea rolului cetățenilor în procesele decizionale la nivel național și local.

IPRE este membru al Platformei Naționale a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic (www.eap-csf.eu), co-inițiator al Forumului Parteneriatului Estic al Centrelor de Cercetare (EaP Think-Tank Forum) lansat în anul 2017 la Chișinău.

Adresa: Str. București 90, of. 20
Chișinău, MD-2001, Republica Moldova
Tel.: + 373 22 788 989
E-mail: info@ipre.md
Web: www.ipre.md